

ŠTEV. 3

1936/37

LETNIK 67

Vane Betkin: **Dsi sveži.**

*Nocoj so krog grobov ljudje se zbrali,
da bi za duše svojcev pomolili
in v znak, da niso jih še pozabili,
na rušah lučke plahe so prižgali.*

*Kraj smrti je ljubezni zdaj ognjišče:
zvonov turobna pesem s srci plaka
za dragimi nocoj in lučka vsaka
kot duša je, ki druge išče.*

*Še jaz postal sem ob grobeh gredoč.
Že utihnili so žalostni zvonovi,
le burja še lovi se med zidovi
in tiho zgubljajo ljudje se v noč.*

*Na božji njivi zdaj stojim prav sam:
v tišino smrtno utrip srca odmeva,
svit sveč, ki kamne na grobeh obseva,
pa me molče sprašuje: — Vidiš, kam?*

Adolf Šinkovec: **Čistopad.**

*V mrzli somrak je zaplakalo
samotno drevo:
Jesen, kaj ječiš mimo golih vej?
Če še ozelenim, če pride pomlad, mi povej!*

*Iz deževnih kapelj se poraja sneg prebel,
boža veje in objema poljane
drhteče ko dekle od ljubezni neznane,
toneče v začuden nasmeh nevesel ...*

*Nemirno, šepetajočo noč
oklepa snežni objem,
Rovti srebrni so v njem ...
Sneg šumi in beli senožet,
ves gozdni svet v bajnost je odet ...*

Tonca iz lonca.

Nenavadna zgodba iz starih časov.

3.

edenka pred čevljarjevo hišo je že odcvetela in ščinkavca, ki sta v njej gnezdila, sta letala na trato in iskala hrano za mlade. »Griču, griču, hrane otročiču!« se je oglašal samec med zeleno travo, medtem ko je sedel vrh preklje na njivi srakoper in se s svojim šlek, šlek norčeval ter se poganjal v zrak za hrošči, iz gozda pa se je javljala zdaj tu zdaj tam nemirna kukavica in preko rebri je zdaj s tega zdaj z onega trhlega debla v sunkovitem poletu zaklical detel, da bi rad pil, pil... V grmičju za hišo se je neredko splašil kos in opozarjal na pretečo nevarnost, ob kateri se je zgrozil. Mačka potepenka ga je s svojimi zelenimi očmi spremljala in čakala, kdaj se ji tako približa, da bi mogla šapniti po njem. Tudi kokoši, ki so zašle s petelinom iz vasi v grmovje, so kaj pogosto prestrašene zakokodakale in se s petelinom vred kakor neumne pognale in zafrfotale z brega do hiš v vasi, kjer so še dolgo oznanjale, da so srečno ušle lisici, ki bi rada kar vse po vrsti odnesla v svoj brlog.

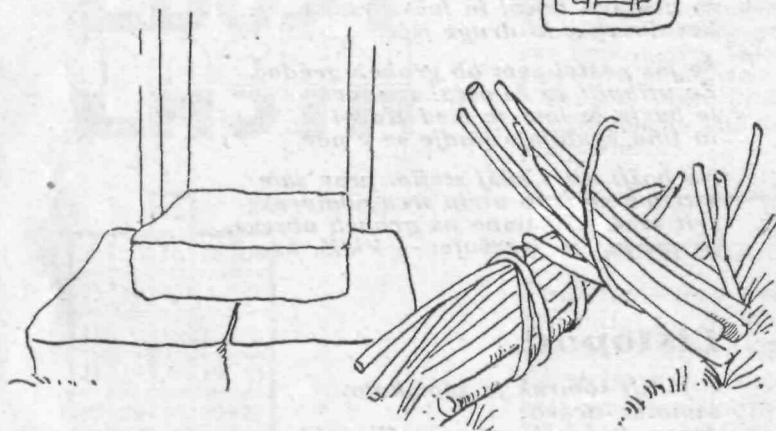
Pomlad je že prehajala v poletje in zato ni bilo nič čudno, da je klada drv in butar ob steni čevljarjeve hiše izginila in je bilo tam le

še nekaj čokov in grč, ob katerih je Polona vednogođrnjala, ko je morala zakuriti.

Ko se je lepega jutra spet mučila, da zaneti ogenj, jo je potrpljenje minilo.

»Danes pa kar pusti šila in kopita! V gozd morava, da se založiva spet z butarami in poštenimi drvmi.

Če ne maraš, potem pa kar sam kuri in kuhaj, boš videl, kako je prijetno!«

Tona je vedel, da ni prijetno, in zato je odložil šila in kopita, vzel sekirico in bil pripravljen.

»Ali naj grem?« je vprašal ženo.

»Le pojdi, jaz pridem že za tabo! Pristaviti še moram lonec boba, da se nama do poldne skuha.«

Tona je odšel, Polona pa je prebrala bob, ga dvakrat oprala v skledi vode in ga dala v lonec, nakar je še stopila pred hišo, prinesla naročje

grč in še v drugi roki debel čok in naložila toliko na ognjišče, da bi gorelo, dokler se ne vrne.

Ko je vse tako uredila, je zaprla vrata, samo prekrížano okence v njih je pustila odprto, da bi se dim lahko neovirano valil iz kuhinje, in je odšla za možem v gozd.

Čok se je ob grčah, ki so se kmalu vnele, cmeril in cmaril, kakor bi mu ne bilo ljubo, ko so ga začeli oblizovati plameni in so izganjali iz njega zoprno vlago, katere se je navzel tam na voglu pod kapom. Bolj ko so ga lizali plameni, bolj mu je bilo težko in že se je vdajal, da bi tudi sam zagorel, ko je nenadoma pljusknilo iz lonca, da so se plameni ustrašili in potuhnili, sam pa se je tako željno nasrkal nove vlage, da se je norčeval, ko so si upali ognjenijezikispetizpodgrč.

»Hohohohoho, nič ne bo z vašim lizanjem, nič, hohohohoho...!«

»Hihihihihhi, starec nemarni, čemu pa si na svetu, ko da zgoriš? Ali ni lepše, dati ogenj in žareti, kakor da bi tam zunaj pred hišo trohnel in postal hrana črvom?«

»Hohoho, le nikar ne silite tako vame, žgačka me že! Hohoho, ali res ne odnehate? Saj še počim od smeha, če ne bo kmalu miru!«

»Hihihhi, ste slišali? Počil bo, počil!«

In plameni so od vseh strani plezali nanj, čisto modrikasto najprej, potem pa so se opogumili, poskakovali in rastle ter se z njega zlatordeče vzpenjali, da bi pogledali v lonec, kaj se kuha.

Čok je počil.

Plameni so se zbegali in se spet za trenutek potuhnili, ko pa so videli, da je nemarni starec onemogel in da je ves v njihovi oblasti, so se zagnali nad lonec in drug za drugim lizali ob njem in se vzpenjali do roba, kjer so kakor prestrašeni pojemali.

Kotel, ki je črn visel nad ogenj in mirno čakal, kdaj ga razgreje, se je jezil: »Radovedneži, mene ogrejte, kaj lazite po loncu, ali hočete, da vas zaduši? Pisker kmalu vzkipi in potem je hud, čeprav ga je Re-zijan povezal. Vse, kar je v njem, izbruha, pa boste siti, paglavci!«

»Huuu!« so se začudili, kakor bi potegnil veter, in nekateri se niso hoteli zameriti kotlu in so zaplapolali po denj in ga objemali in vžigali

na njegovi črnini iskro za iskro, kakor bi se vнемale na nebu v črni noči drobne zvezdice.

»Tako je prav, tako je prav!« je momljал kotel in se ni več jezil nad plameni.

»Ni prav, ni prav!« se je oglasilo iz lonca, v katerem je voda kipela in brbljala in se je bob gnetel in prerival, prihajal na vrh pa se spet umikal na dno, kakor bi mu bilo na površini premrzlo.

»Tu je lepše ko v vreči, lepše ko v vreči!«

»Seveda je lepše, toplota nam dobro de, dobro de!«

»V vreči smo se tiščali in morali biti mirni, tu smo pa lahko živi in se prekopicujemo po svoji mili volji!«

»Hop!« Bob, ki je bil preživ, je skočil čez rob.

»Ojej, ojej, tu pa ni lepo! Pomagajte mi bratci, pomagajte! Ogenj je neusmiljen! Ali me ne pride nihče reševati? Ojej, ojej, po meni je! Pomagajte, če je še čas! Črn postajam, ojej, nič več ni pomoči! Že gorim, že gorim, nikdar več ne bom bob, ojej, ojej...!«

Sto in sto bobov se je gnetlo in prerivalo na površje, a so se hitro umikali in izginjali spet v globino lonca, ko so slišali pretresujoče klice.

»Prav mu je, prav mu je, kaj pa se je tako postavljал! Z nami bi se igral, pa bi bil živ ostal, živ ostal!«

»Živ ostal, živ ostal!« so pritrjevali vsi zapovrstjo in bili veseli, da voda ne vre z vso silo in jih ne more vreči za nesrečnim bratcem. Od prešernosti in razigranosti so se kar napihnili in nabrekli, trdi pa so bili še vedno.

Grče so bile že pogorele in le še čok je tlel. Od časa do časa, ko se je odtrgal od njega kak kos, je še vzplapolalo ob loncu, a tako brez moči in prave volje, da se bob v loncu ni več bal površine in se je mirno razvrstil po njej drug poleg drugega in se ni več umaknil v globino, da bi vsi prišli na površje in občudovali zvezdice na kotlošem nebu...

Ko je čok ob loncu razpadel in se je žerjavica prikrila pod pepel, bi bilo v kuhinji vse tiho, če ne bi brenčale muhe in tožile, da ni nikjer ne kaplje mleka ne drobca kake sladkarije in niti ne posode, po kateri bi mogle paberkovati in se nemoteno pasti. Sonce, ki je šlo na poldan, je pošiljalo skozi okence v vratih zlat snop svetlobe, ki je polagoma rastel proti ognjišču in končno vrgel senco verige in kotla, ki je visel na njej, na steno v ozadju.

Tedaj sta se vrnila Tona in Polona. Dve veliki butari sta vrgla pred hišo s pleč in ko je stopila Polona k vratom, da jih odpre, je za trenutek preprečila soncu, da bi gledalo v kuhinjo, a se je zato z njo pošalilo, da je vrglo senco njene glave na steno za ognjiščem, češ pa poglej se, kakšna si! Polona pa ni imela časa, da bi se zmenila za sončne norčije, zato je odprla vrata, a ni vstopila. En sam pogled na ognjišče ji je povedal, da bo treba pošteno podtakniti, ako bosta hotela z možem jesti še ob poštenu popoldanski uri. Zato je odvezala svojo butaro in si naložila v naročje toliko suhljadi, da jo je še z brado pridrževala, ko je šla v kuhinjo.

»Bog pomagaj, hudo je, če mora človek sam skrbeti za vse!« je glasno potožila, ko je razgrebla žerjavico in naložila drv in začela pihati, da bi se vnelo. Pihala je in pihala in končno se ji je le posrečilo, da je iz žerjavice buknil plamenček, se oprijel suhljadi in se razlezel po njej ter nato zaplapolal v mogočen ogenj, ob katerem je spet oživel bob v loncu kakor otroci, ko se vrne mati in ni ne konca ne kraja čebljanja.

(Dalje.)

Jože Dular:

Martinkova gos.

(11. november.)

Na sejmu je očka kupil
Martinku konja, voz,
ostroge, bič in sedlo
ter pravo živo gos.

Zvečer Martinek spal je
in v sanjah »hi-jo hop!«
prijezdil s svojim vrancem
je tja pod božji strop.

Sveti Mártn ga zagleda,
zažuga mu z rokó:
»Kaj tu, Martinek, delaš,
visoko nad zemljo?

Čemu si sem prijezdil,
me ti tako častiš?
Ne veš za delo svoje?
Tako ti gos rediš?

Ti ni morda že znano,
da vsak pošten kristjan,
najlepšo gos zakolje
na moj godovni dan?«

Ko to svetnik dejal je,
nenadno zašumi —
in v postelji Martinek
iz sanj se prebudi.

Vse, kar mu svetec rekel
je gori nad zemljo,
izvršil je Martinek
do pičice tako.

Po vrtu gos je pasel,
koruze ji dajal,
Martinovo nedeljo
težko pričakoval.

In ko čez čas prišla je,
patrona je častil,
in z gosjim be'trom v ustih
svoj peti god slavil.

Gustav Strniša:

November.

Uvelo listje šepetaje pada,
naznanja hladne, mokre dni,
vsa zapuščena sončna je livada,
meglà zakriva bele nje poti.

Že krizanteme liste so odprle,
da na grobeh umrlih zacveto,
in tam še same bodo nam umrle,
saj mrzla slana jih pokrila bo.

Otroška srca plašno trepetajo,
oči boječe v temni mrak strme,
življenja še in smrti ne poznajo,
samo prejasnih, sončnih dni žele.

V življenju razni dnevi se vrstijo,
veselje meša z žalostjo se nam,
in kakor danes slavo ti kričijo,
boš jutri že ves zapuščen in — sam!

O Volbenkovih dušah.

ila je huda zima, snega pa ravno prav za smuko. Zato si je sveti Volbenk na Volčjah navezal smuči in se napotil čez hrib k Tari k prijatelju Mihaelu. Noč je zagrinjala zemljo, svetnik pa je premišljeval o zadnjih treh dušah, ki mu jih še drži vrag z ostudnimi kremplji. Premišljeval je in molil; ko je pa prišel do Nove vasi in je hotel po bližnjici za vasjo k Tari, je srečal

za Modičevo žago vraga. Gaz za vasjo se je šele komaj razločevala, zato je moral vrag bresti skoraj v celo. Sopihal je, kar je mogel, pri vsakem desetem koraku se je ustavil; zdelo se mu je, da je še bolj vroče kot v peklu.

»No, kam pa?« se je nasmehnil sveti Volbenk.

»Tako, po svetu,« je zagodrnjal vrag in začuden ogledoval svetnikove smuči.

»Nič kaj pripravna pot ni,« je rekel svetnik in zajadral preko polja. Vrag je gledal, kako lepo mu je teklo, ni se mogel več vzdržati in je zakričal za njim:

»Hej, slišiš!«

Sveti Volbenk je bliskoma obrnil smuči in se ustavil pred njim.

»Kaj bi rad?«

Vrag je ves zamaknjen gledal smuči in počasi povedal:

»Take dolge čevlje kot ti. Saj vidiš, da se komaj premikam.«

Poželjivo je otipal z dolgimi kremplji smuči.

»Saj je leseno!« se je čudil.

»Dobro,« je rekel svetnik. »Ubožcem rad zastonj pomagam. Ti pa nisi revež, bogatin si, lahko plačaš.«

Vrag je hitro preračunal, koliko zlatnikov bo dal. Toda sveti Volbenk je bil urnejši.

»Takole,« je rekel, »takole naj bo: Denarja ne maram. Denar ni zame. Dušo mi boš dal, eno samo dušo.«

»Joj,« je zacvilil vrag, »tega pa ne! Rajši grem peš.«

»Kakor hočeš!« se je ujezil sveti Volbenk in se pognal čez polje. Vrag je spoznal, da misli svetnik zares, pa je zakričal na ves glas.

»Saj dam, saj dam!«

»Katero?« je vprašal svetnik.

Začela sta se prepirati. Vrag ni hotel popustiti. Nazadnje sta se pogodila za najmanjšega grešnika.

»Velja!« sta udarila v róke. Volbenk je tiho pomislil.

»Še dve!«

Šla sta h. kovaču pod Veliki vrh. Mož je že spal, komaj sta ga zbudila. Z največjo muko ga je svetnik pregovoril, da jima je prodal smuči. Toda stremena niso bila prava za peklenške noge.

»Druga stremenal!« je ukazal sveti Volbenk in pomežiknil kovaču. Kovač ga je takoj razumel. Navijal je stremena, obračal jih, tolkel s kladivom, nazadnje se je tako končalo, da so bile peklenščkove noge pritrjene kot za vekomaj na blagoslovljen les. Vraga je bolelo, toda ni hotel tega pokazati.

»Plačilo!« je rekel končno kovač.

Vrag mu je hotel dati vrečo denarja.

»Ne boš!« je rekel mož. »Dve duši še držiš v krempljih. Eno izmed teh mi daj!«

Vrag je škripal in škripal, nazadnje se je vdal.

»Še ena!« se je od-dahnil sveti Volbenk.

Potem sta odšla. Po cesti je šlo še dobro. Kovač je gledal za njima in se smejal vragu. Toda ko sta zavila po

bregu, se je stvar izpremenila. Vrag je nenadoma ležal sredi snega, mahal z nogami in rokami in kričal na pomoč. Svetnik se je sprehajal okoli njega in ga priganjal, naj vstane.

»Ne morem, ne morem! Pomagaj, Volbenk!«

»Daj mi še zadnjo dušo!«

Vrag je preklinjal, da je smrdelo kot v peklu.

»Ne dam, ne dam!« je kričal.

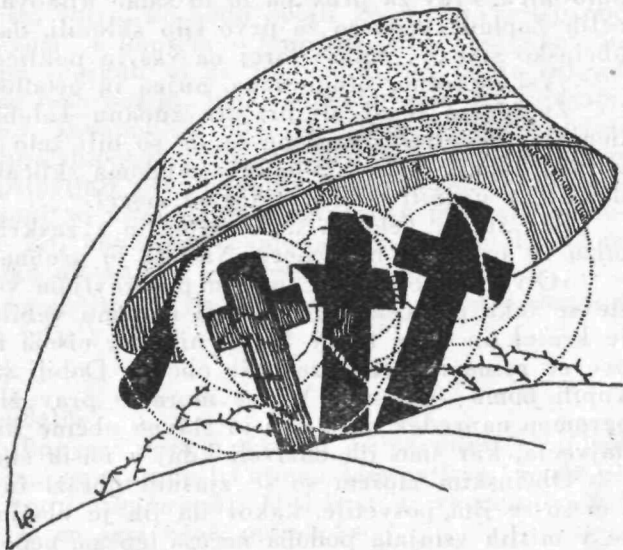
»Pa ostani kar tukaj!« ga je pozdravil svetnik in hotel oditi. »Zjutraj te bodo našli ljudje in te bodo ubili.«

»Joj, saj dam, saj dam!«

Udarila sta v róke.

Sveti Volbenk mu je odvezal smuči. Vrag je poskočil, v trenutku je bil na cesti in je tulil in bežal, kar je mogel. Svetnik se je na vse grlo smejal za njim.

Tisto uro so umrli trije največji grešniki v fari. Sveti Volbenk jih je bil vesel. Sam je šel in jim sredi noči zazvonil srečno popotnico. Ljudje so se v strahu budili iz sanj. Nihče ni razumel zvonjenja, samo kovač pod Velikim vrhom se je spomnil revnih duš in pomolil zanje.

Kako so Zaplankarji konja kupili.

Ko je Kavka odšel, so ata župan Teleban ostali vsi zamišljeni. Sedli so za mizo in si dolgo belili glavo s tem težkim vprašanjem, ali naj kupijo konja ali ne. Odločitev res ni bila lahka in imela je dalekosežne posledice. Konj je konj, lepa stvar, denar je denar, redka stvar, župan v Zaplankah je gospod župan, tudi to je res, cigan je pa cigan, to je pa še bolj res ... Vse to se je županu Telebanu mešalo po glavi in jim ni dalo miru. Prav za prav pa to ni samo njihova osebna zadeva, to se tiče celih Zaplank, zato so za prvo silo sklenili, da morajo še nocej sklicati občinsko sejo ... Šli so torej na vas in poklicali občinske može.

»Vsi in točno, silno važna, nujna in neodložljiva zadeva!«

Zvečer so se zbrali pri atu županu Telebanu vsi zaplankarski odličnjaki in veljaki. Razume se, da so bili zelo radovedni, kaj neki imajo gospod župan, da so jih tako nemudoma sklicali na sejo. Vse mogoče so ugibali, a uganiti seveda nihče ni mogel.

Ata župan Teleban so slovesno in z zaskrbljenim obrazom sedli za mizo in pritiskali na zvonec. Nastala je grobna tišina, nihče se ni ganil.

»Otvarjam občinsko sejo in pozdravljam vse občinske odbornike, ki ste se tako polnoštevilno odzvali mojemu vabilu. Program današnje seje je kratek in silno resen. Stvari nikakor nisem mogel urediti sam, ker je preveč resna in važna za našo občino. Dobili smo namreč lepo ponudbo, kupili bomo — konja! Vsi se moramo prav živó zavedati, da bi bil to ogromen napredek naše vasi in slavne občine in da bi bila ta pridobitev največja, kar smo jih doživeli kdaj v naših slavnih Zaplankah.«

Občinskim možem so se zjasnili obrazi in globoko so se oddahnili. Oči so se jim posvetile, kakor da jih je obsijala topla luč. Pred njimi je v mislih vstajala podoba nečesa lepega, nepojmljivega, nedosežnega — konj ... O srečne Zaplanke, niste še videle tega čuda! Svojega konja bomo imeli. Zdaj je samo cigan na redke čase prignal nekaj, kar je bilo podobno nekakšnemu konju.

»Pomisli ti je treba, možje moji, kako nam bo v prvi vrsti olajšan promet. Konj lahko pelje tri voze hkrati. Četrť ure, pa sem v Ljubljani. Pa postavili bi se kot še nikoli. Seveda, ta reč pa stane denarja, pa bi že občina zmogla nekaj stotakov. Res ni to majhen denar, bomo pa drugod malo črtali. Ali je prav, možje?«

Možje so samo modro prikimali, kajti ni se še zgodilo, da bi ata župan ne uganili prave. Vsi so živeli samo v sladki misli, da bodo zdaj imeli konja ...

»Kje pa imate tistega konja, ata župan?« si je drznil nekdo vprašati. Vsi so dvignili glave, ata župan so se pa nasmehnili.

»Kje? To je pa moja stvar. Človek je bil tukaj in mi ga je ponudil. Jutri, če vam je prav, ga bomo pa imeli!«

»Bravo, ata župan! Živio konj!« so vzkliknili možje in vstali.

»Zaključujem današnjo sejo. Konja bom imel jaz za svoja uradna pota, drugače bo pa z njim lahko vozil vsak pošten Zaplankar!«

»Tako je, živio konj!« so pribili možje.

*

Ko so drugo jutro zaplankarski petelini komaj odpeli Zaplankarjem dobro jutro in ko so še vse Zaplanke spokojno počivale, je cigan Kavka

potrkal na vrata pri atu županu Telebanu. Župan Teleban so se prestrašili. Kdo neki jih išče tako zgodaj? Vstali so in tekli na prag, še prej pa so pogledali skozi okno, če niso nemara neki nepridipravi...

Bil je Kavka.

»Za božjo voljo, kaj pa je vendar?« so ata župan vzdihnili precej nejevoljni.

»Jaž šem, jaž, ata župan, nič še ne razburjajte. Konja šem pripeljal, konja, lepega, ždravega, mladega, šele štiri leta je štar, kakor nalašč za vaš!«

Ko so se ata župan spomnili na konja, jih je v hipu minila vsa slaba volja, čez zaspani obraz jim je šinil prijazen smehljaj. Oh, je vendar enkrat napočilo tisto jutro, ko bodo dobili konja, vso dolgo noč so se ata župan v sanjah vozili s konjem v lepi kočiji po Zaplankah in po Ljubljani, ljudje so jim ploskali in se jim čudili, da imajo takega lepega konja in da se tako lepo vozijo. Imeli so neko sejo v Ljubljani. Veliko ministrov, poslancev, županov je bilo, pa nihče ni imel konja, sam ljubljanski župan je prišel peš, ata župan Teleban iz Zaplank so se pa z vozom in konjem pripeljali prav v velikansko dvorano, kjer je bila tista seja. Vsi v dvorani so vstali in mu navdušeno ploskali, viharnega navdušenja ni hotelo biti konec, zborovalci so ata župana Telebana takoj izvolili za predsednika ali kaj že in to samo zaradi konja!

Smejali so se torej, da se jim je tresel trebušček, a nenadoma jim je šinila v glavo sumljiva misel:

»Ti, Kavka, poslušaj!«

»Pošlušam, ata župan!«

»Kje pa si konja ukradel?«

»Kaj? Jaž? Ukradel? Bog naš varuj, ukradel ga pa nišem! Naj me na meštu muha požre, če šem ga ukradel! Pošteno šem ga kupil in drage novče šem dal žanj! Taki konji nišo žaštonj! Med brati je vreden dvajset tišoč, jaž ga vam pa dam za en šam tišoč, pošteno!«

»Kje pa ga imaš?«

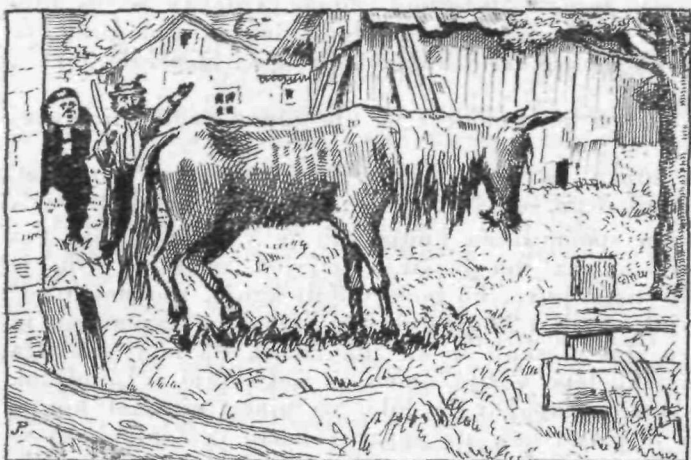
»Šaj reš, šaj reš, še pokažem ga ne. Tamle za hišo še malo paše, kar pojdite ga pogledat!«

Zavila sta okrog ogla in tam se je res pasel konjiček, ki ga je pripeljal Kavka. A ta pogled je bil žalosten. Žival se je res pasla, a komaj je stala na nogah, najbolj močna je še bila v kosteh, ki so se ji povsod videle, posebno rebra so bila skoraj zunaj kože. Konj je dvignil glavo in pokimal kakor v pozdrav proti ata županu. Ata župan so gledali in skimali z glavo.

»E, ljubi Kavka, ta konj je pa komaj vreden svojega imena! Poglej ga, saj komaj stoji, mršav je, da se Bogu smili. Kaj naj počnem z njim! Pa še prodajal bi ga! Ti cigan ciganasti, vesel bodi, če bi ga kdo hotel zastonj!«

»Da vam rečem, nište še videli takega konja! Reš da prav rejen ni, šaj ne more biti pri meni, nimam mu kaj dati. Pri vaš bo pa drugače. Dobro ga hranite in čež tri dni bo to najboljši konj na švetu. Šaj je ždiav in vse jé, kar mu dašte. Če ga vam dam za tišoč, je to toliko kot žaštonj, mi lahko verjamete, šaj to ni prvi moj konj. Do smrti še bošte kešali, če ga ne vžamete. Neki bogati trgoveč, tri dni od tukaj, me je tako lepo prošil, naj mu ga prodam, in dva tišoč mi je ponujal žanj, pa ga nišem hotel puštiti, ker šem rekel: Gošpod župan v Zaplankah bo dobil tega konja in nihče drug na švetu!«

Konj se je atu županu v resnici zdel nekam sumljiv, a so se kmalu potolažili. Če še ni debel, pa še bo! Pri ciganu se res ne more rediti.

Ata župan Teleban ogleduje konja.

Župan mu bodo pa znali drugače postreči. V peči se bo kuhalo zanj! Če vse Zaplanke strdajo, konj se bo zredil in potem mu res ne bo para na celem svetu. Strah je kar odveč, še strmele bodo Zaplanke, strmel bo svet nad čudovitim konjem!

»Koliko pa zdaj hočeš zanj?«

»Koliko, šaj šem povedal!? Oni mi je ponujal dva tišoč, vam ga dam za

šmešno čeno, žadnjo čeno šamo tišoč. Prav žadnjo čeno!«

»Ali si neumen, Kavka? Tri sto je preveč.«

»Ne morem, ne morem, gošpod župan, pa ne morem! Jaž šem ga plačal še draže. Vešte, koliko šem dal žanj? Petnajšt što! Pod tišoč ga ne morem dati pa amen! Benk, ali mislite, da še taki konji na češti pobirajo?«

»Ne bodi vendar tak! Ali misliš, da ti bom dal za to kljuse kar cele Zaplanke? Naka, Kavka, gospoda župana pa ne boš naplahtal! Dam ti tri sto pa sva zgovorjena!«

»Ali še nič ne bojite, da vaš božja štrela udari, ko tako govorite! Šedem što!«

»Štiri sto!«

»Šest što!«

»Pet sto!«

»Benk, pa petšto, dobro je!«

Pogodba je bila gotova. Ata župan Teleban so šli v hišo in poiskali ključe od miznice. Odprli so in šteli denar. Vsak stotak so sproti pobozali in ga ogledovali. Skoraj vse je šlo, v občinski blagajni ni ostalo denarja niti za cel stotak več. Škoda je denarja, toda ata župan imajo sladko zavest, da imajo konja, in to pomeni več kakor nekaj stotakov v občinski blagajni! Previdno so spet zaklenili in odšli ven. Kavki so se roke kar tresle, ko je vzel denar, saj toliko denarja še videl ni nikoli, zdaj ga pa ima v svojih rokah!

»Prepočeni, ata župan, prepočeni šem ga dal,« je vzdihoval Kavka, a srce se mu je smejalo kot še nikoli. Stisnil je denar v žep in se prijazno poslovil. Počasi je zavil proti oglu, potem se pa ozrl nazaj, če ga ata župan morebiti še vidiijo. Pa so se že umaknili nazaj v hišo. Tedaj pa Kavka pot pod noge in je tekkel, tekkel na vso moč, kar so mu dale stare kosti. Ustavil se je šele pri šotorišču in tam ves zasopljen začel kričati, da so drugi cigani, ki so še spali, planili iz svojih šotorov in vsi preplašeni spraševali, kaj neki se je zgodilo. Kavka je pa kričal na vse grlo, da bi si bil usta kmalu do ušes pretrgal:

»Hitro, hitro! Vše skupaj žmečite, vse brž pošpravite, da gremo naprej! Takoj moramo naprej!«

»Tak povej nam, Kavka, kaj se je zgodilo? Ali gredo žandarji?«
 »Konja šem prodal županu za pet što, konja! Hitro odtod!«
 »Živio Kavka, živio župan, živio konj, zhogom Zaplanke!« so krik-
 nili cigani in se hitro pričeli odpravljati.
 Čez pol ure so bili cigani že daleč od Zaplank in ni jih bilo več
 nazaj ...

(Dalje.)

Viktor Pirnat:

Tamkaj v Gorjancih ...

*Tamkaj v Gorjancih je radost doma,
 vsak se zabava, kot ve in kot zna:
 srnice skačejo, zajčki beže,
 palčki si mažejo s salom brade.*

*Kadar v vrhovih razsaja vihar,
 tem domačinom to malo je mar,
 rajajo, plešejo, se veselé,
 burje in mraza se nič ne bojé.*

*Gori v cerkvi se stara Miklavž,
 doli v pečinah pa spleta grdavž,
 črna hudoba, za paglavce koš —
 z njim se seznaniš, če priden ne boš!*

*V gori temačni tam dremlje Matjaž —
 silne vojščake njegove poznaš —
 meč njegov strašni postane nam drag,
 ko pod Gorjanci ne bo nič več srak.*

*Tako življenje je tamkaj doma,
 vsak se zabava, kot ve in kot zna:
 srečni so eni, ko drugi drhté,
 tretji pa dremljejo ali smrčé.*

Francè Horvat:

Ta sosedov Tonček.

*Ta sosedov Tonček
 je dobil balonček,
 pisan kot metuljček,
 svetel kakor sonček.*

*Vzel je drobno nitko,
 ga za grm privezal —
 glej — je kos priletel
 in je nit pretrgal.*

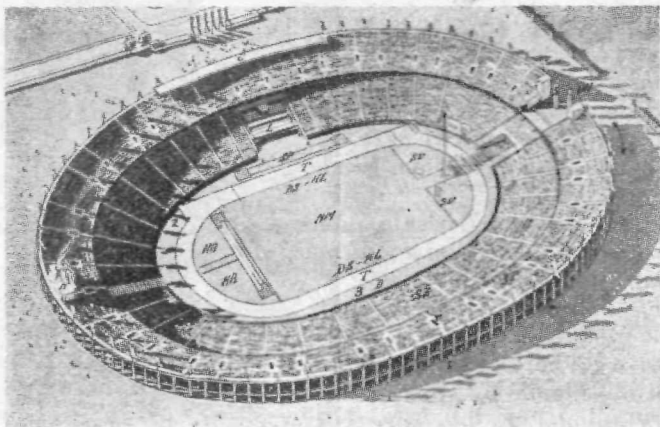
*Pod nebo visoko
 splaval je balonček;
 zrl za njim otožno
 je sosedov Tonček.*

Olimpijada 1936.

(Stadion.)

(Dalje.)

Za veličastne olimpijske igre so zgradili prireditelji veliko športnih naprav. Najlepša stavba izmed vseh pa je stadion, to velikansko srce športnega polja. Pogledjmo si ga na sliki, ki je bolj zgovorna, kakor bi bil podroben opis.

Veliki olimpijski stadion.

Skozi glavni vhod (VH) prihajajo iz mesta množice, ki v kratkem času napolnijo vse prostore. Skozi številne stranske vhode (V) vro v notranjost stadiona na sedeže (SŽ) ali na stojišča (ST).

Krasen je pogled na pisana kolarja občinstva, kjer pričakuje sto tisoč

navdušenih gledalcev novih športnih uspehov. Vse mogoče zastave sveta vihrajo na obodu stadiona. Že prihajajo skozi podzemni vhod prvi tekmovalci. Strumno korakajo ob zvokih godbe mimo olimpijske zastave. Pogled jim je uprt na žrtvenik, kjer plapolata olimpijski ogenj (N). Korakajo z nado, da bodo priborili zmago svojemu narodu.

V stadionu se vrše tekme v raznih športnih panogah. Za vsako panogo je določen poseben prostor, kakor kažejo črke na sliki:

(T) Tekališče za kratke in dolge razdalje. (Z) Tekališče za tek čez številne zapreke. (KR) Prostor, kjer mečejo kroglo. (SP) Tu izvajajo skok v višino ob palici. (DS—KL) Prostor za metanje diska in kladi. Ves notranji prostor je zaraščen s travico. Na tej mehki preprogi igrajo nogomet (NM). Stopimo preko tekališča (T), ki je posuto z rdečim materialom, prepojenim z oljem. Tako tekališče je bolj trdno, a tudi dovolj prožno, da si ne bi tekači preveč obrusili nog na ostrem pesku. Na spodnjem robu občudujemo troskok in skok v daljavo (3D): Daleč padajo kopja, ki jih mečejo tekmovalci na prostoru, ki je označen s KP. Končno smo na prostoru, kjer se vrše skoki v višino (V). Pravkar je zmagala Amerika. Sodniki so priznali Ameriki prvo mesto. Na drogu plapolata ameriška zastava in godba igra amer. himno. Napovedovalci (N) javljajo z napisi na velikih tablah občinstvu dosežene uspehe. Glavni zvočniki bučno naznanjajo nove rekorde in filmski operaterji imajo mnogo posla, da ujamejo čim več zanimivih prizorov. Poročevalci (Č) raznih listov, zavarovani pred slabim vremenom v stekleni hiši, naznanjajo svetu najnovejše vesti, saj imajo na razpolago poštni urad, brzojav in telefon.

Pred častno ložo (L) prejemajo zmagovalci odlikovanja. Tu so zbrani zastopniki vlade, olimpijski odbor, zastopniki različnih narodov, pred-

stavniki oblasti, častni gostje in drugi.

Čas hiti. Na poti smo proti izhodu, kjer stojita na vsaki strani dva po 15 m visoka stebra (S), kamor bodo vsekali imena olimpijskih zmagovalcev. Še nam doni na uho bučanje navdušenega občinstva, ki pa se kmalu izgubi, zakaj že smo pri drugem — plavalnem stadionu. Ta je sicer manjši, vendar dovolj velik, saj ima prostora »samo« za 18.000 ljudi.

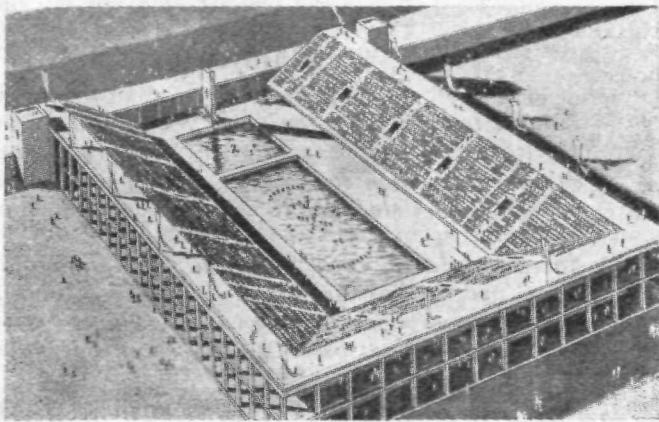
Plavalni stadion ima dva bazena. Napolnjena sta s čisto vodo, ki pa ima čudno sivkasto zelenomodro barvo. Vodo segrevajo in skrbе, da se počasi, neopaženo preliva.

Na zgornjem delu stadiona vidimo 10 m visok stolp (1). Od tu so skakali dopoldne drzni skakalci v mali bazen (2), ki meri 20×20 m. V velikem bazenu (3), ki meri 20×50 m, pa so se vršile plavalne tekme, kjer so nastopili najboljši tekmovalci v plavalnih panogah: prosto plavanje, hrbtno plavanje, štafetne tekme i. t. d.

V velikem bazenu je na sporedu zanimiva waterpolo tekma (igra z žogo). Vodstvo tekme in novinarji so že na mestu. Igralci že prihajajo iz

oblačilnic. Že so v vodi. Igra je v teku. Občudujemo jo. Plavači so mojstri v obvladanju žoge. Žoga skače z roke na roko. Igralci jo skušajo vreči skozi nasprotnikova vrata. Posrečilo se jim je. Dočakali smo prvi gol. Zadostuje. Pozno je že. Zadovoljni zapuščamo olimpijske športne naprave.

Odhitimo še v mladinsko taborišče na obisk k našim mladim fantom, ki taborijo v družbi raznih narodov. Mladina je živahno razpoložena. Veselo igra na razne inštrumente in prepeva ob taborskem ognju. Zaveda se lepe olimpijske misli, ki jo oznanja olimpijski zvon: »Kličem mladino vsega sveta, da se v lepi slogi, v miru raduje življenja ter se v plemeniti borbi spoznava med seboj.« (Dalje.)

Plavalni stadion.

Mladinsko taborišče.

dina je živahno razpoložena. Veselo igra na razne inštrumente in prepeva ob taborskem ognju. Zaveda se lepe olimpijske misli, ki jo oznanja olimpijski zvon: »Kličem mladino vsega sveta, da se v lepi slogi, v miru raduje življenja ter se v plemeniti borbi spoznava med seboj.« (Dalje.)

Mamica — smrt.

*Vstani, lepo dete, vstani,
saj nocoj ne boš zaspalo,
saj nocoj ne boš sanjalo,
vstani, lepo dete, vstani...*

*Jaz bom šla ob tvoji strani,
sama več ne boš sirota,
brž za nama bodo pota,
vstani, lepo dete, vstani...*

*Bova mimo zvezd hitela,
v raj nebeški brž prispela,
kjer nobenega gorja ni,
vstani, lepo dete, vstani...*

*Mamica tam čaka zlata,
že odpira rajska vrata,
angelci so vsi že zbrani,
vstani, lepo dete, vstani...*

*Zdaj pa naglo, naglo z mano,
da dospeva še zarano!
Dete — kaj je v mé pogled uprt?
Tvoja mamica sem — smrt!*

Slavstvo

Charles Dickens, David Copperfield. V založbi Jugoslovanske knjigarne je kot 23. zv. Leposlovne knjižnice izšel v prevodu pesnika Otona Župančiča prvi del Dickensovega romana David Copperfield. Delo opisuje rojstvo, detinstvo, otroška in fantovska Davidova leta vse tja do konca študijske dobe, tako da je prevod tega dela prav primeren za našo mladino. V njem namreč utegne tudi naš otrok in mladeč najti lepote mladostnega življenja, prav zanimive avanturistične prigode v leposlovni obliki, a kar bi za mladino poudaril kot najvrednejše: izobraževanje in vzgajanje mladostnika, kovanje pravega značaja, oblikovanje in poboljšanje, plemenitenje človeka. Delo

je v splošnem resno pisano, a na marsikaterem mestu se boste od srca nasmejali nerodnemu, skromnemu, tu in tam prebojazljivemu in preboječemu Davidu, videli boste prave in napačne vzgojne načine, vseskozi pa boste radi imeli glavnega junaka, ki je pisatelj sam, in ob prebrani knjigi želeli, da čimprej dobimo še drugi in tretji del. Prevod je prav mojstrski, Župančič je kot že večkrat tudi tu vpeljal prav lepe nove ali nenavadne izraze, na pr.: zadrobolėti = zaničljivo reči, obližje, odpočivam si, vperiti, udelavati i. p., želeli pa bi več enotnosti glede pravopisa, da ne bi bilo preveč dvojnikov, kot so: preden in predno (napačno!), nji: tej, vsej, kedaj in kdaj, silo in sila ter slično. F. J.

Zanimivosti

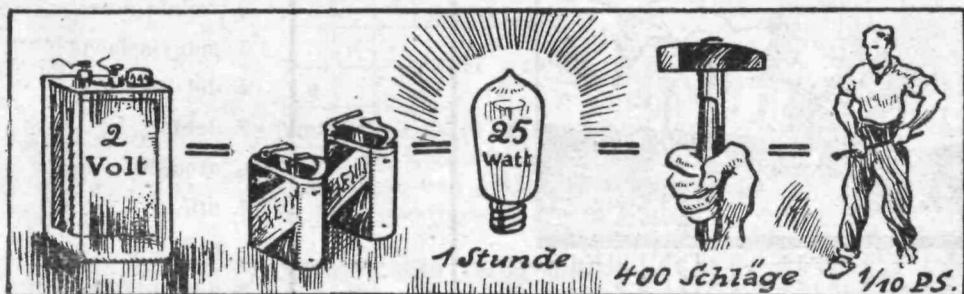
Kaj tiči v skodelici kave? Marsikdo bi utegnil misliti, da bomo pod tem naslovom govorili o kemičnih sestavinah kave v čašici. Pa to ne bo res, temveč pokazati hočemo, koliko toplotne množine in moči je skrite v skodelici kave, pa bomo to toplotno množino spremenili v druge energije, da si bomo lažje predstavljali moč toplote v čašici kave. — Vzemimo primer, da naša skodelica drži 300 g tekočine (sl. 1). Temperatura kave naj bo 65° C. Ker ima vsak gram tekočine 65 kalorij, zato je v naši skodelici 20.000 kalorij. Ti soč kalorij pa je enota za merjenje to-

Sl. 1.

plote. Torej je v skodelici 20 toplotnih enot. — Navadni kurilni akumulatorji na 2 volta za sprejemni radio aparat, ki prenesejo 12 amperskih ur, morejo v celoti uporabiti 24 vatnih ur. Watna ura pa ima 3600 vatnih sekund, z drugimi besedami, akumulator vsebuje 86.400 vatnih sekund. Enota za merjenje toplote, ki smo jo spoznali zgoraj, pa ustreza 3000 vatnim sekundam in sedaj si lahko izračunate, da električna energija takega akumulatorja (sl. 2) fizikalno enako vrednost izkazuje kot toplota v skodelici kave. — Žepna baterija s 4 volti (sl. 3) zgori v treh urah. Njen učinek je v tem primeru enak 12 vatnim uram, kar znači polovico tega, kar premore radio-akumulator. Potemtakem je toplotna vrednost skodelice kave enaka električni energiji dveh žepnih baterij. — Še tretja primerjava z električno energijo. Če gori n. pr. 25 vatna svetilka 1 uro ali 50 vatna pol ure, tedaj se uporabi 25 vatnih ur. In ta množina energije je natančno tako velika kot ona iz radio-akumulatorja, torej tudi kot kalorije v sko-

delici kave (sl. 4). — Toplote pa ne spreminjamo samo v električno energijo, kot smo storili pravkar v treh primerih, ampak tudi v mehanično, ki jo merimo v meter-kilogramih. Meter-kilogram je sila, s katero dvignemo utež 1 kg za 1 m navpik v višino. Toplotna enota 1000 kalorij je enaka 427 meter-kilogramov, 20 toplotnih enot pa kar 8500 kgm. Rokodelec napravi s krepkim udarcem s kladivom približno 20 kgm, torej je potrebnih 400 udarcev (sl. 5), da izčrpam toplotno moč skodelice kave. Kladivo na paro bi to delo opravilo kar z enim samim udarcem, če je težko 4000 kg in pade 2 m globoko. — Če se kava v teku 10 minut ohladi od 65° C na 0° C, tedaj je delo tega ohlajevanja enako stroju $\frac{1}{10}$ konjske sile (HP); če se pa kava ohladi v 20 minutah, je pa to delo enako $\frac{1}{10}$ HP. Silo takega stroja si navadno predstavljamo s človeško močjo. Tako da lahko rečemo, da toplotna množina skodelice kave ustreza moči enega človeka, ki jo človek (seveda odrasli!) razvije v 20 minutah (sl. 6).

Sl. 2.

Sl. 3.

Sl. 4.

Sl. 5.

Sl. 6.

Za dobro voljo

NADOMESTITEV KEGLJEV

Treba je postaviti več skupin po šest ali dvanajst igralcev v vrsti po enega, in sicer na isti črti. Pred vsako skupino je treba v razdalji najprej 5 m, potem pa 40 m začrtati na tleh krog v premeru enega metra. Pred vsako skupino je treba v oddaljenosti 5 m postaviti keglj v krog.

Na dano znamenje po-grabi hitro vsak prvi igralec skupin za-keglj in ga postavi v začrtan krog v oddaljenosti 40 m, potem pa se vrne na svoje mesto. Drugi igralec vsake skupine gre po keglj v krog, oddaljen 40 m, in ga namesti v

sredo kroga, oddaljenega 5 m od skupine. Igra se nadaljuje toliko časa, dokler niso bili na vrsti vsi igralci in zamenjavali keglje.

Keglj je treba postaviti in ne vreči. Če keglj pade, ga je treba postaviti.

Skupina, ki je prva končala s postavljanjem kegljev, dobi igro.

Vsa skupina naj dvigne roko, ko dospe zadnji igralec na svoje mesto.

Smešnica. Veroučitelj: »Prav gotovo bi si upal trditi, da je ta tvoja noga najbolj umazana v vsi vasi.« — Jožek: »Pazite, gospod katehet, da ne izgubite stave, kajti če vam pokažem svojo drugo nogo...!«

Jožek: »Vaša koza žre poleg sena še... še... No, še ta trenutek sem imel v glavi...!« — Stric: »Da, da, vem, slamo.« — Jožek: »Res, slamo.«

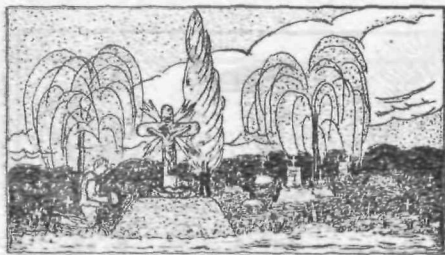
Razume se. Neki siromak je imel papagaja, ki ga je naučil izgovarjati samo dve besedi: Razume se. Ves ljubi božji dan je vreščal papagaj: razume se. Na vsako stavljenomu vprašanju je odgovarjal: razume se. — Nekega dne pa odnese ta siromak svojega papagaja v mesto, da ga proda. »Kdo hoče kupiti mojega papagaja? Tisoč dinarjev bo dal zanj!« je kričal siromak po trgu. Ko je neki gospod slišal, koliko hoče imeti ta človek za papagaja, se je obrnil k ptiču in mu v šali rekel: »Kajne, papagaj, ti si vreden tisoč dinarjev?!«

»Razume se,« je odgovoril papagaj kot vedno. Ta nepričakovani odgovor pa je tako ugajal tistemu gospodu, da je kar na mestu dal siromaku tisoč dinarjev in odnesel papagaja. — Po nekaj tednih pa se je že kesal, da ga je tako drago plačal. Stopil je pred ptiča, pa kot sam pri sebi govoril: »Le kaj me je pičilo, da sem dal tako vsoto za tega ptiča?! Zares sem bil norec.« — »Razume se,« se odreže papagaj — kot vedno. To pot pa, lahko rečemo, je papagaj povsem pametno odgovoril.

Uganke, rešitve in drugo

Na materinem grobu.

Castor & Polux, Maribor.

Z I S E C R I R P M I M I
S D Z E K I L J A B T T I
A O O M S S A V A E U L A
K J E C O T Z D L J O M A

Dopolnilnica.

Dopolni prazna okenca, da dobiš:

o			
	o		
		o	
			o
		o	
o			
	o		
		o	
			o

1. število
2. zmleto žito
3. manjša ladja
4. del hiše
5. deblo
6. orodje
7. ptič
8. padavina
9. kamenje ob reki
10. deško ime

Posetnica.

A. d.	Lesar	Dol
-------	-------	-----

Kaj je ta mož?

Rešitev ugank iz 2. številke:

Hudobnež: Hudobnež se lastne sence boji.

Številnica: Kakor zvona glas naj se sliši v vsako vas, da le Vrtec je za nas!

Posetnica: Postajenačelnik.

Prav so rešili: Olga Oblak, Moste; Mirko in Cirila Cuderman, Tupaliče; Andrej Zupančič, Vidrih Jožef, Stanko Ziherl, Jože Vidic, Drago Praitnz, Burja Anton,

vsi iz škofovih zavodov v Št. Vidu; Štefan Breznik, Mežica; Mrgole Tanja in Mito. Ptuj; Francé iz Središča; Bertka Zorko, Vransko; Slava Knavs, Loški potok; Holozan Emil, Vevče; Jug Zlatica, Studenci; Ksenija Sadnik, Sv. Pavel; Marijan in Matko Svoljšak; Krošelj Vanda, Cerknica; Turk Anica, Ljubljana. Samo eno ali dve sta rešili: Marija Brišček, Celje, in Marijanca Gradišar, Velike Lašče.

Izzrebana sta bila: Olga Oblak, Moste, in Mrgole Tanja, Ptuj.

»Vrtec« izhaja 15. dan v mesecu in stane za vse leto Din 15—. Izdaja ga Konzorcij »Vrtca«. Urejuje ga in oblastem odgovarja Jesenovec France, profesor v Ljubljani, Vodovodna cesta št. 24. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).